

10. PES Fundamental Programme [Electronic Resource] // Official Website of Party of European Socialists. — Access Mode : http://www.pes.eu/sites/www.pes.org/files/pes_fundamental_programme-22-06-2013_en.pdf. — Title Screen.

11. Prague Declaration [Electronic Resource] // Official Website of The Alliance of European Conservatives and Reformists. — Access Mode : <http://www.aecr.eu/legal>. — Title Screen.

Агафонова А. С. Роль идеологии в функционировании европартий

Исследованы особенности идеологической идентификации политических партий Европейского Союза. Определено, что на современном этапе развития европартий прослеживается тенденция к повышению популярности идеологического тренда консерватизма.

Ключевые слова: *политическая идеология, политическая партия, европартия, Европейский парламент, либерализм, консерватизм, социализм, социал-демократизм.*

Agafonova A. The Role of Ideology in the Functioning of Europarties

The features of the ideological identification of political parties of the European Union are studied. The tendency of development europarties to increase popularity of the ideological trend of conservatism at the present stage is determined.

Keywords: *political ideology, political party, europarty, the European Parliament, liberalism, conservatism, socialism, social democracy.*

УДК 327.39 (043.3)

Джердж Сергій Федорович,
кандидат політичних наук, голова ВГО Громадська ліга Україна – НАТО

**ФОРМУВАННЯ ІНІЦІАТИВ ТА ПРОПОЗИЦІЙ УКРАЇНИ
НА САМІТ НАТО В ПІВДЕННОМУ УЕЛЬСІ (ВЕЛИКА БРИТАНІЯ)
4-5 ВЕРЕСНЯ 2014 РОКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ**

У статті здійснено оцінку практичних досягнень у співробітництві України з НАТО, проаналізовано здобутки 22-річної співпраці нашої країни з Альянсом, обґрунтовано сучасний стан відносин України з НАТО, запропоновано директиви українській делегації для формування ініціатив та пропозицій на саміт НАТО, який відбудеться 4-5 вересня 2014 року в Південному Уельсі (Велика Британія).

Ключові слова: *НАТО, Альянс, співробітництво, партнерство, безпекова політика, позаблоковість, саміт.*

З перших років своєї незалежності Україна стала на шлях співпраці з міжнародними організаціями безпекового спрямування, що діють на європейському і євроатлантичному просторі. Співпраця України з НАТО формувалась як пріоритетний напрямок в системі міжнародних зв'язків України. Двадцятидворічна історія співпраці України з НАТО може служити предметом аналізу для визначення шляхів утвердження нашої держави як суб'єкта міжнародного права та європейської безпеки.

22-23 лютого 1992 року відбувся перший візит Генерального секретаря НАТО Манфреда Вернера до Києва. 8 червня 1992 року Президент України Леонід Кравчук здійснив перший в історії України візит до штаб-квартири НАТО у Брюсселі. 30 травня 1997 року Україна виступила співзасновником і учасником Ради Євроатлантичного партнерства (РЕАП). Підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО відбулось на Мадридському саміті НАТО 9 липня 1997 року. Хартія стала каталізатором

посилення та систематизації процесу відносин України з НАТО, внаслідок чого співпраця почала характеризуватись послідовним розвитком.

Згадані дати у відносинах з Альянсом є важливими для аналізу еволюції української держави та її ролі у формуванні міцної структури європейської та глобальної безпеки. Співробітництво з НАТО показало громадськості перш за все те, що ця співпраця сприяє не лише зміцненню національної безпеки держави, але й об'єднанню в суспільстві, оскільки питання безпеки є важливими для всіх громадян країни. А один із принципів НАТО - це, перш за все, досягнення безпеки через консенсус та порозуміння.

Президент В.Ф. Янукович підписав Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року [1], в якому проголошено позаблоковість у зовнішній політиці. Проте цього насправді неможливо досягти в чистому вигляді, тому що і ЄС, і ОБСЄ, і ООН є організаціями, що мають власну безпекову політику, а Україна є активним партнером та контрибутором безпеки в світі. Зрештою, коли пірати захоплюють наших моряків, або коли українські цивільні чи військові у миротворчих місіях попадають під певну загрозу від ворогуючих сторін або терористичних структур чи можемо ми насправді бути відсторонені від захисту наших громадян та наших інтересів. Чи не потрібно нам задіювати усі можливі механізми, в тому числі і можливості НАТО для захисту власних пріоритетів? А як тоді бути з позаблоковістю? Питань більше ніж відповідей. Проте зрозуміло одне, що слабкими чи неорганізованими нам бути не можна.

Нагальні питання формування питань національної безпеки держави в умовах співробітництва України з НАТО висвітлюються в роботах таких українських дослідників, як Перепелиця Г.М., Гречанінов В.О., Тодоров І.Я., Удовенко Г.Й., Тарасюк Б.І., Бабкіна О.В. та ін. Незважаючи на наявність ґрунтовних наукових праць вітчизняних фахівців в сфері національної безпеки, євроатлантичної інтеграції України та співробітництва з провідними безпековими міжнародними інституціями, і, відповідно зважаючи на постійну зміну світової геополітичної кон'юнктури, слід досліджувати шляхи посилення міжнародної позиції України в безпекових питаннях, формувати підходи та пропозиції щодо зростання іміджу та впливу нашої держави у загальноєвропейському та глобальному безпековому просторі, що змінюється.

Укази президента України Віктора Януковича «Про забезпечення продовження конструктивного партнерства України з Організацією Північноатлантичного договору» від 18 листопада 2010 року № 1039/2010 [2] та «Про питання партнерства України з Організацією Північноатлантичного договору» від 3 березня 2011 року № 266/2011 [3] формують конструктивне партнерство як пріоритетний напрямок безпекової зовнішньої політики України.

Важливим є те, що у новому форматі конструктивного партнерства, саме стратегічне партнерство України з НАТО збережено та продовжено [4]. Тобто, Україна продовжує виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань і є прогнозованою країною та надійним партнером.

Якщо ж аналізувати якісний склад переліку заходів на виконання Річної Національної програми співробітництва України з НАТО у 2013 році, а також пропозиції до відповідного переліку на 2014 рік, то можна впевнено стверджувати, що стратегічне партнерство України з НАТО передбачає реформування та модернізацію не лише збройних сил та сектору безпеки держави, а й сприяє змінам в українському суспільстві. Адже Річна Національна програма співробітництва України з НАТО є і програмою реформування країни.

Головною метою статті є дослідження еволюції української держави в питаннях безпекової політики і євроатлантичного співробітництва, роль України у створенні структури європейської та глобальної безпеки та вироблення рекомендацій українській делегації до формування ініціатив та пропозицій на саміт НАТО, який відбудеться 4-5 вересня 2014 року в Південному Уельсі (Велика Британія) в умовах нових глобальних викликів.

Саміт НАТО - це новий відлік часу для всіх країн-членів Альянсу. Адже натовські саміти відбуваються не так часто, як саміти ЄС. Це подія, яку варто спеціально використовувати для визначення нової мети й пріоритетів регіональної й глобальної безпеки.

На саміті буде розглянуто ряд питань, зокрема реалізації Стратегічної концепції НАТО 2010 року [5], - процес її застосування та виконання, а також розвиток основних напрямів політики Альянсу та підтвердження трансатлантичного зв'язку, як основи функціонування НАТО.

Одне з головних питань, яким саміт приділить увагу, буде питання виводу військ із Афганістану та передачі повноважень із підтримки миру та безпеки афганським збройним силам та поліції протягом 2014. Очікується, що НАТО, ЄС та США щорічно надаватимуть 4-5 млрд. доларів допомоги Афганістану й після виведення військ [6]. Україна, в свою чергу, могла б узяти участь в економічній розбудові цієї країни та проведенні навчання та підготовки афганських збройних сил. Адже питаннями наступного саміту Альянсу будуть перспективи розгортання нової дорадчо-тренувальної місії Альянсу в Афганістані у 2015 році.

Альянс має намір обговорити питання Близького Сходу, а також громадянську війну в Сирії. Також при можливому посиленні Стамбульської ініціативи співпраці та Середземноморського діалогу як механізмів взаємодії країн цих регіонів з участю НАТО, залишаються питання практичного застосування цих механізмів.

Стамбульська ініціатива співпраці та Середземноморський діалог є ті програми взаємодії, в яких Україна може брати як політичну, декларативну так і певну практичну, безпосередню участь. Наша країна є північним сусідом Туреччини і найбільшою країною південно-східної Європи. Саме це дає нам можливість мати певну вагу серед країн, що задіяні в даних програмах міжнародного співробітництва. Відстоюючи принципи загальноєвропейських підходів до врегулювання конфліктів та причин конфліктів, йдучи в руслі політики ООН та НАТО в даному регіоні, Україна при розгляді безпосередніх тактичних питань може підтримувати позицію Туреччини і опиратись на позицію нашого сусіда. Це в свою чергу посилить вагу українських пріоритетів для Анкари в наших перемовинах з Туреччиною, зокрема і щодо енергетичних перспектив.

В сучасній демократичній державі сектор національної безпеки повинен здійснювати стримуючу локалізуючу легітимну роль у забезпеченні відносин між населенням і владою, забезпечуючи стабільність і правопорядок, індивідуальну безпеку, керуючись при цьому юридичними правилами «культури безпеки» і, безумовно, виключаючи застосування бойової зброї у мирний час. Під «культурою безпеки» розуміється професіоналізм легітимних дій структур безпеки. Ми вперше стали звертатися до трактування висловлювання «культура безпеки» в даному контексті в Україні під час «Майдану 2004 року», коли проти людей, що мітингували на площах і вулицях Києва влада не застосовувала озброєну військову силу, що свідчило про те, що в Україні змінюється суспільно - політичний стан, пов'язаний з демократичними процесами [7]. Зовсім по іншому склалась ситуація під час «Майдану 2013-2014 років», коли з боку влади були грубо порушені права і свободи громадян на мирний протест, була значна кількість потерпілих як з боку протестуючих, так і з боку міліції, зрештою відбулась трагедія - під час акцій протесту загинули люди. Слід звернути увагу, що протягом тривалого політичного протистояння протягом трьох місяців протестуючими не вчинено жодних актів спонтанного вандалізму, як щодо майна громадян, приватних та державних установ, так і щодо громадян інших політичних переконань та поглядів.

Наявністю культури безпеки Україна відрізнялась і поки-що відрізняється від багатьох країн, в цьому аспекті ми могли б бути певним прикладом. Важливо щоб це залишилось і в подальшій нашій дійсності.

На саміті буде обговорюватися стан та розвиток Протиракетної оборони (ПРО) в Європі. Буде підсумовано розгортання напрямків командування та управління, а в подальшому й розміщення більшої кількості власне протиракетних комплексів.

Як відомо, офіційна позиція України щодо ПРО полягає в тому, що українська сторона очікуватиме рішення НАТО, а лише потім визначатиметься. Хоча ми повинні заявляти про готовність посилення своєї та європейської безпеки. Також варто було б продумати певні технологічні аспекти, які можна задіяти, оскільки, у нас потужний військово-промисловий комплекс і є можливість співпраці та інтеграції із ВПК інших країн. Це прагматичний та економічний аспект нашого залучення до європейської ПРО, який варто пропонувати нашим партнерам.

Що стосується політичної сторони питання щодо ПРО, то звичайно існує певне протиріччя в підходах НАТО та Росії. Можливо, керівництво України не бажає підсилювати ту чи іншу сторону, щоб не отримати небажаних зауважень. Але варто пам'ятати - якщо така європейська система протиракетної оборони буде, то ми повинні з'ясувати, що вигідно для нашої держави. З точки зору національної безпеки важливо, щоб Україна не була поза оборонною системою Європи.

Для України важливо не втрачати діалог та продовжувати формувати із Альянсом спільну позицію. При цьому Україна має долучитись до загальноєвропейської системи ПРО на принципах рівноправної участі та власної відповідальності за свою територію [8].

Зрештою, створення реальної Протиракетної оборони в Європі може дати поштовх обговоренню питань щодо скорочення ядерних сил. А це те, що завжди відстоював Київ. Українська держава є першою й поки єдиною, яка відмовилася від ядерної зброї.

На саміті одним з головних, очевидно, стане питання, як адаптувати НАТО та країни-учасниці Альянсу до фінансових обмежень, зберігаючи безпекові можливості організації.

На перший план виходить так звана розумна оборона (Smart Defence) - це певна раціоналізація оборони, її спрямованість на спеціалізацію, пріоритетизацію, співпрацю [9]. Економічна криза стимулює пошук нових можливостей, що і впливає на формування такого напрямку та таких ініціатив, які мають кінцевий практичний вимір. На сьогодні необхідно діяти більш ініціативно, інноваційно, змінювати підходи, не збільшуючи виділення ресурсів, а більш ефективно їх використовуючи.

НАТО як міждержавна організація, буде архітектором пріоритетних змін у країнах-членах, яких, очевидно, в Південному Уельсі закличуть до об'єднання для раціоналізації ресурсів, стимулювання багатосторонньої співпраці для уникнення дублювання (зокрема і з ЄС), здійснення інвестицій для найбільш нагальних, а не для найменш необхідних оборонних потреб. В попередні роки, й тим більше сьогодні важливим є посилення рівня оперативної сумісності, що і є критерієм ефективності.

Одна із сильних сторін НАТО – це управління багатонаціональними проектами та довгострокова стратегія розвитку сил і засобів. «Ця стратегія складається з трьох основних компонентів: по-перше, реальний пакет багатонаціональних проектів з розв'язання проблеми дефіциту критично важливих сил і засобів; по-друге, більш довгострокові багатонаціональні проекти, які складаються з протиракетної оборони, системи наземного спостереження Альянсу і патрулювання повітряного простору; і по-третє, стратегічні проекти до 2020 року в таких сферах, як об'єднана розвідка, спостереження і виявлення та дозаправка у повітрі» - зазначали на офіційному сайті НАТО [10].

Зменшення об'ємів фінансування змушує країни-члени НАТО скептичніше ставитися до власних військово-технічних проектів та більш уважно вивчати економічно ефективні пропозиції інших країн, зокрема йти на пошук кооперації з країнами-партнерами. В цьому аспекті для України з'являються певні нові можливості. Необхідність економії в багатьох країнах дає шанс відкрити друге дихання українському військово-промислому комплексу, який при ефективному та наполегливому менеджменті може пролобіювати для нашої держави цілу низку проектів. Частина цих проектів обговорюється не один рік, зокрема серійне виробництво певних зразків військово-транспортної авіації, бронетанкової техніки, кораблебудування, певні компоненти радіолокаційної та ракетної техніки, але також

можливий розвиток та кооперація по напрямках, які в попередній період не розглядались як реалістичні чи перспективні.

Очевидно на саміті, НАТО акцентуватиме увагу й на антитерористичних операціях, зокрема на антипіратській операції під назвою Океанський щит. Україні варто приєднатися до цієї операції, адже це в наших національних інтересах. Як відомо, щоденно від 50 до 80 тисяч українців виходять в море в складі багатонаціональних команд торговельних флотів більшості країн. Українські громадяни посідають третє місце у світі за кількістю цивільних моряків, після Китаю та Філіппін. Тому ця ініціатива НАТО по боротьбі з піратством є надзвичайно важливою для українців.

Країни НАТО, в тому числі й США, скорочують видатки на оборону. В 2013 році Альянс у цілому зменшив на 1 млрд. доларів США витрати на військові потреби. Хоча військові витрати у світі зростають. Зокрема, Росія планує подвоїти витрати на оборону. Значно збільшує військові витрати Китай. В півтора рази змушена збільшити військові витрати Індія через нестабільність у регіоні.

Тому для Альянсу важлива інтенсифікація, посилення ефективності використання коштів. Економічний шлях забезпечити успішну «розумну оборону» - це об'єднати реалізм із творчим підходом.

Очевидно НАТО працюватиме більш інтенсивно та гнучко з партнерами в наявних рамках і поза ними задля розв'язання глобальних проблем. Саміт у Південному Уельсі дасть членам Альянсу можливість розширити свої мережі з партнерами і поглибити відносини в сьогоденні часи, коли співробітництво є вже не опційною можливістю, а життєвою необхідністю.

А в який спосіб краще посилити безпеку української держави? Скільки ресурсів та фінансів необхідно для досягнення достатнього рівня й можливості самостійно повноцінно захищати нашу країну, коли вона один на один із вірогідним противником? Адже позаблоковість - це своєрідна відстороненість та ізоляція, в тому числі й від допомоги, але ніяк не від загроз. Навіть навпаки, наша позаблоковість більше провокує зазіхання на нашу економіку та на нашу державу.

Згідно логіки Україна не повинна поступатися тиску Росії в плані відносин із НАТО, та й не слід цього робити. Але існують певні проблеми, адже влада не розуміє питань безпеки. Нинішні представники української влади недооцінюють питання безпеки. На відміну від росіян, які впадають в іншу крайність... Саме на цьому фоні виникли Харківські угоди. Проте безпекові питання були і будуть базовими. Зокрема і ЄС формувався вже після створення НАТО. Саме безпековий фундамент дав можливість розвиватися економічним процесам в Європі. Тому для нашої держави національна безпека є стратегічною річчю. Її не можна прив'язувати до газу чи до ще якихось матеріальних речей. Україні потрібно знати свої реальні можливості та посилювати свою безпеку. Для політичної та військової еліти необхідно пам'ятати стару перевірену формулу, що батьківщина завжди в небезпеці. А безпеку країни необхідно посилювати до такого рівня, щоб він багаторазово перевищував необхідний запас міцності.

Україні важливо продовжувати тісну співпрацю з Альянсом. Від цієї теми ми взагалі не повинні відходити, адже на сьогодні така співпраця посилює національну безпеку нашої країни. Хоча співробітництво, на жаль, звузилося лише до питань проведення спільних маневрів, участі в миротворчих місіях тощо. Але НАТО - це не тільки вищезгадані питання, НАТО - це в цілому реформи в суспільстві, це питання економіки, енергетики. Це питання реформування судової системи і багато інших безпекових питань, які напряду не пов'язані зі зброєю. Тому надзвичайно важливо, щоб співпраця із НАТО відбувалася багатосторонньо. Зокрема, щоб співпрацювали міністерства та відомства, науковці, неурядові організації та суспільство. Вважаю, що лише військову співпрацю можна припинити за бажання якимось одним указом за один день, але коли інтегрується все суспільство, то ніякими наказами цього

не відмінити. Адже суспільство має більшу інерцію і все одно продовжуватиме інтегруватися в європейський простір, незалежно від того, хоче цього влада чи ні.

Одне із головних завдань президента країни є необхідність дбати про посилення національної безпеки країни. Оперативний простір дає можливість українським державним діячам та політикам проявити себе будівничими безпекового фундаменту держави. І залишити в нашій історії впливовий та реформаторський слід, який залишили після себе відомі українські політики та військові діячі попередніх поколінь.

Участь в саміті – це можливість вести діалог щодо всіх важливих питань, починаючи від економіки, енергетики і закінчуючи політикою та безпекою. Протягом року відбувається не так багато поважних міжнародних заходів, в яких за круглим столом лідери незалежних країн формують порядок денний близького майбутнього. Площадку, яку для цього надає НАТО, необхідно використати для відстоювання інтересів України в глобалізованому і не завжди безпечному світі.

Література:

1. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>

2. Указ Президента України В.Ф. Януковича «Про забезпечення продовження конструктивного партнерства України з Організацією Північноатлантичного договору» від 18 листопада 2010 року № 1039/2010 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1039/2010>

3. Указ Президента України В.Ф. Януковича «Про питання партнерства України з Організацією Північноатлантичного договору» від 3 березня 2011 року № 266/2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/266/2011>

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з виконання Річної національної програми співробітництва Україна - НАТО на 2011 рік» від 29 червня 2011 р. N 625-р [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/625-2011-%D1%80/page>

5. Нова Стратегічна концепція НАТО [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nato.int/docu/review/2010/Lisbon-Summit/Balancing-Act/UK/index.htm>

6. Позаблоковість як певне безпекове сирітство / С.Ф. Джердж // Газета День №30 від 21 лютого 2012 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/223986>

7. Сектор безпеки України та культура безпеки / В.О. Гречанинов // Сайт Громадської ліги Україна-НАТО [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ua-nato.org.ua/2010-10-09-11-32-11/expert>

8. Важливо, щоб Україна була в системі європейської ПРО / І. Ярмолюк // Сайт УНН [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/ua/interview/23-11-2011/534502/>

9. Smart Defence [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/78125.htm>

10. Підготовка до Чикаго / прес-реліз офіційного сайту НАТО// [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nato.int/cps/uk/natolive/news_84287.htm?utm_medium=email&utm_campaign=Ukrainian+Update+201211&utm_content=Ukrainian+Update+201211+CID_b73c4634ee847c69d8e9d3632f944c37&utm_source=Email+marketing+software

Джердж С. Ф. Формирование инициатив и предложений Украины на саммит НАТО в Южном Уэльсе (Великобритания) 4-5 сентября 2014 года в условиях глобальных вызовов

В статье осуществлена оценка практических достижений в сотрудничестве Украины с НАТО, проанализированы достижения 22-летнего сотрудничества нашей

страны с Альянсом, обоснованно современное состояние отношений Украины с НАТО, предложено директивы украинской делегации для формирования инициатив и предложений на саммит НАТО, который состоится 4-5 сентября 2014 года в Южном Уэльсе (Великобритания).

Ключевые слова: НАТО, Альянс, сотрудничество, партнерство, политика безопасности, внеблоковость, саммит.

Dzherdzh S. Formation of initiatives and proposals of Ukraine for the NATO summit in South Wales (UK) on 4-5 September 2014 in conditions of global challenges

This article assesses the practical achievements in the NATO-Ukraine cooperation, analyzed the achievements of 22-years collaboration of our country with NATO, reasonably current state of relations between Ukraine and NATO, proposed directive to the Ukrainian delegations to create initiatives and proposals for the NATO Summit on 4-5 September 2014 in South Wales (UK).

Keywords: NATO, Alliance, cooperation, partnership, security policy, un-bloc (non-alignment), summit.

УДК 323.127(477.87)

Докаш Оксана Юрївна,

кандидат політичних наук, доцент кафедри філософських та соціальних наук
Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТУ

**ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІЙНО-ПРОЦЕДУРНІ АСПЕКТИ
ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА УПРАВЛІННЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ
УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ХАРАКТЕРУ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ**

Розкриваючи військово-політичну ситуацію в Закарпатській Україні на завершальному етапі Другої світової війни, основну увагу звернуто на політико-правові та інституційно-процедурні складові національного самовизначення українського населення краю. В умовах військово-політичної невизначеності та політичної нестабільності в Закарпатті за активної допомоги партійних та військових структур СРСР розгортається масовий рух за вихід краю з Чехословацької республіки та входження її до складу єдиної Української держави.

Ключові слова: Закарпатська України, політичний режим, органи влади та управління.

Складне, синтетичне поняття «форма держави» розкривається через три вужчі характеристики, такі як: форма державного правління; державно-територіальний устрій; політичний режим. Якщо форми правління і державно-територіальний устрій є зовнішнім виразом державності і характеризують її в структурно-організованому аспекті, то поняття «політичний режим» розкриває способи, внутрішні механізми та принципи функціонування влади. Можемо погодитись з Л. Новоскольцевою, що порівняно з іншими категоріями, які розкривають форму держави, поняття «політичний режим» є наймеш визначеним [15, с. 228]. Розкриття феномену політичного режиму не можливе без врахування відповідного історико-територіального контексту, а тому обрана тема має відповідне теоретико-методологічне та прикладне значення для з'ясування історико-політичних та правових наслідків цього складного процесу для актуального розвитку Української держави.

Серед узагальнюючих праць історико-політологічного характеру варто окремо вказати на цінні колективні монографії [10; 11]. Спираючись на цікаві історико-джерелознавчі публікації М. Болдижара [3; 4; 5;], О. Довганича [9], М. Макара [14] та інших закарпатських науковців можна підійти до формування власне політологічного погляду на окреслену проблему. Окремо варто вказати на цінні історико-правничі дослідження [12; 13;